

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

י"א.

עין משפט
נר מצוה

א [מיי] פ"ב מהל' משנה
הלכה א':
פ"ב ב מיי פ"י מהלכות
משנה הלכה א' [7]:

גליון הש"ס

גמ' בתחלה על גבי עין
סנהדרין סוף ל"ג ע"א מוס'
ד"ה בתמלה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תבילת
הגורס הרבה יחד אינו
יכול לחזור עליו פעמים
רבות ומשכח:

רבינו הגנאל

אברהם אבינו שלא הלך
בעצת אנשי הפלגה
שרשעים היו וברוך
חטאים אלו אנשי סדום
שלא עמד עמהם ולא ישב
במשובש פלשתים כי הוא
מושב לצעים אשרי האיש
ירא את ה' אשרי מי
המשמשין את הרב על
מנת לקבל פרס אלא
היו כעבדים המשמשין
את הרב על מנת שלא
לקבל פרס וכו'. כי אם
בתורת ה' חפצו אין אדם
הקב"ה עושה חפצו
שנאמר בתורת ה' חפצו
אמר רבא בתחלה נקראת
על שמו של הקב"ה
שנאמר כי אם בתורת
ה' חפצו ובלבד נקראת
על שמו שנאמר ובתורתו
יהגה: לעולם ילמד אדם
והדר יהגה שנאמר כי
אם בתורת ה' חפצו
והדר ובתורתו יהגה.
ואמר רבא ליגרוס איניש
אצ"ג דשכח שנאמר
גרסה נפשי לתאבה.
שמה מים מבורך בתחלה
מבור ואחר כך נולדים
מבאר שובכת מים חיים.
הון מהבל ימנע אם
עושה אדם תורתו חבילות
חבילו מתפשטת כלומר
שוכח ואם קובץ על יד
לא ירחיק רמיה צידו
וגו' פי' אם אינו משבר
כנפי העוף שכבר אינה
יכולה לפרוח אם מתעסק
לצוד אחרת זו פורחת כך
השמועה אם אינו שונה
אותה הרבה עד שיתיישב
כעין אלא מתחיל אחרת
משכח הראשונה. והיה
משכן שתול שמשלה (א)
כשישים וענפים ולא נעוץ
ועומד בלבד פלגי מים
כלומר שתול על הגררת
הרבה מיכן אמרו כל
הלומד מרב אחד אינו
רואה סימן ברכה לעולם:

אשרי איש ולא אשרי אשה. אצל לעיל גבי אשרי האיש לא
דייק הכי דאיש משמע למעוטי אשה והאיש משמע
למעוטי איש אחר: **ע"פ** מנת לקבל פרס. פי' צוהא אס לא
תבא שאלתו כמו שעושיין עובדי כוכבים אצל אס אינו תוהא דמי
להא דלמרינן צפ"ק דצ"ב (דף י'):
וצפ"ק דפקחים (דף ט.) ובר"ה (דף
ד.) דתניא סלע זה לנדקע ע"מ שיחיה
צני הכי זה לדיק גמור (ט):

אמר רבא אמר רב סחורה.
משמע ע"כ סחורה רבו
מוצקת היה שהרי צכמה מקומות
מלינו שאמר הרבה דברים משמו והא
לאמר סוף אלו מלאות (צ"מ דף ג.).
אפילו לא האיר עיניו אלא צמנה
אחת ומפרש רבא כגון רב סחורה
לאסכרא לי וזהמא ליטטרון התם
אית דגרסי רבא וריש דגרסי רבא
וה"פ אפילו לא קבלתי ממנו אלא
דבר זה שאין צו כ"כ דבר חידוש
אני חייב לקרוע עליו (ז):

אנא עבידתה. דל"ת פירוט
עשייתה ומה שלא אמר
קיימתי שאין לשון קיום שייך אלא
דצד מנא כי היא דסוף צמה
מדליקין (שנת דף לז.) גבי עשרתם
ערצתם בדליקו את הנר וקא חמך
לדריך למימרינהו ציימחא כי היכי
דליקצלו מיניה וקאמר אנא לא
שמענא וקיימתי מסכרנא ויש
גורסים עבריתא צרי"ש ולא נהיא
דא"כ צל לסתור ולהתפאר שעבר
על דברי חכמים:

ישלש
בר אבדימי בר
חמא כל העוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפצו שנאמר כי אם בתורת
ה' חפצו אמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ שנאמר
כי אם בתורת ה' חפצו ואמר רבא בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה
ולבסוף נקראת על שמו שנאמר בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה וימם
ולילה (ט) ואמר רבא לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה שנאמר בתורת
ה' והדר ובתורתו יהגה ואמר רבא לעולם ליגרוס איניש ואע"ג דמשכח
ואע"ג דלא ידע מאי קאמר שנאמר גרסה נפשי לתאבה גרסה כתיב
ולא כתיב טחנה (י) רבא רמי כתיב על גפי וכתוב על כסא בתחלה
על גפי ולבסוף על כסא כתיב בראש מרומים וכתוב עלי דרך בתחלה
בראש מרומים ולבסוף עלי דרך עולא רמי כתיב י"ג שמה מים מבורך
וכתיב ונזולים מתוך בארך בתחלה שמה מבורך ולבסוף ונזולים מתוך
בארך (י) אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא מאי דכתיב הון מהבל
ימעט וקובץ על יד ירבה אם עושה אדם תורתו חבילות חבילות
מתמעט ואם קובץ על יד ירבה אמר רבא ידעי רבנן להא מילתא ועברי
עלה אמר רב נחמן בר יצחק אנא עבידתה וקיים בידי (ט) אמר רב שזיבי
משמיה דר"א בן עזריה מאי דכתיב לא ירחיק רמיה צידו לא יחיה
ולא יאריך ימים צייד הרמאי ורב ששת אמר צייד הרמאי ירחיק (ט) כי
אתא רב דימי אמר משל לאדם שצד צפרין אם משבר כנפיה של
ראשונה כולם מתקיימות בידי ואם לאו אין מתקיימות בידי (ט) והיה כעין
שתול על פלגי מים אמרי דבי ר' ינאי כעין שתול ולא כעין נטוע כל
הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם אמר רב חסדא
לרבנן בעינא דאימא לכו מלתא ומסתפינא דשבקיתו לי ואוליתו כל
הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם שבקוהו ואזול קמיה
דרבא אמר להו הגי מילי סברא אבל גמרא מרב אחד עדיף כי היכי
דלא

אברהם אבינו זימי דור הפלגה היה צדק ימי פלג נפלגה הארץ
כתנינא צדק עולם א"ר יוסי נביא גדול היה עבר שקרא לבנו
פלג וא"ת בתחילת ימיו כו' ופלג ראה את אברהם כמה שנים דהא
לקצ"א דפלג נולד אברהם וחיה פלג
אנשי פלשתים. כשגר ציניהם דכתיב
ויגר אברהם בארץ פלשתים (נכאשית כא):
כשהוא איש. כשהוא צדק וצדק
כלומר ממנה להכיר צדקו קודם
ימי ההקנה: **כאיש.** גבור: ולא
בשגר מלוטו. שעובד את יוצרו
מאזהבת שמו ומאזהבת מלות פיו ולא
לשם קיבול שכר: **על מנת שלא**
לקבל פרס. יהי לצדק עמו לוומר
אפילו אין סופי לקבל שכר אוהב
אני את צדקתי ותפץ במלותיו:
ממקום שלבו חפץ. לא ישנה לו רבו
אלא מסכת שהוא חפץ הימנו שאל
ישנה לו מסכת אחרת ע"פ מתקיימת
לפי שלבו על תאוות: **הפלו.** צדקות
שאלם חפץ מדלל כתיב חפץ:
פסקי סידרא. פרשיות של מקרא:
סליק סידרא. סיימו את אחד מן
הספרים: **סילי.** ספר תהלים:
עושה לו חפצו. הכי קאמר קרא כי
אס בתורת ה' עושה חפצו: **נקראם**
על שמו. של [אותן] תלמיד שטרם
זה דכתיב וצדקתו דמשמע של כל
אדם: **ילמד אדם.** מרבו עד שמהא
גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו
כפיו: **ואח"כ יהגה.** עיין בתלמודו
לדמות מילתא למילתא להקשות
ולתקן וצדקתו לא יעשה כן שמה
יצטל והרב לא ימלא לו כל שמה
ועוד לאחר שמה הרבה הוא
מתיישב בתלמודו ומתקן לעצמו
דבר הקשה וה"ל אמרינן צדקתו
(נרכות דף סג.) הסכת הס ואח"כ
כתמ ומיימין להא דרבה התם: **דלא**
ידע מאי קאמר. שאין רבו יודע
לפרש לו כלום: **גרסה.** לשון גרש
וכרמל (ויקרא ב) שלא היה עושה
הדק אלא כריחם של גרוסות
המתלקין מיטה לשנים או לארבע
[לזורק] מאכל: **גרסה נפשי**
לתאבה. מרוב תאוות לתורה הייתי
שזכר לפי היכולת אע"פ שאינו
טוחנה הדק ליכנס צדקתו: **כפיו**
על גפי. צדקתו משתעי. שלחה
ערותיה תקרא (ט) תלמידים העוסקין
בה. על גפי משמע כעל כנפים משז
שאינו קבוע: **וכפי.** קרא אחרינא על
כסא מקום כבוד קבוע כמו רק
הכסא אגדל מנך (נכאשית מא). ל"א
בתחילה על גפי יחיד צלל תלמידים
כמו אס בגפו יכ"ט: **בראש מרומים.**
מתלקת במחצאות: **ולבסוף עלי**
דרך. מורה הוראה לעין כל: **צדק.**
מים מבוטחין וסופן כלים: **בארך.**
מים חיים ואין פוסקין: **חבילות.**
(ט) דגרים הרבה יחד אינו יכול לחזור
עליו פעמים רבות ומשכח: **על יד.**
מעטן: **יחיד.** נוטריקון יחיה
ויאריך: **צייד הרמאי.** שמרמה אנשים
להראות כמה אני חכם להעמיד גירסות הרבה והוא משכח ומקצר ימיו דכתיב (דברים ז) כי הוא חייך ואורך ימין: **וכך שש אמר צייד**
הרמאי הוא יחיד. כלשון (שבת דף כ:) איחורכי יחידך. כלומר יש לו עופות לחרוך ולכנול. כל מי שלומד וגורם מעט מעט ומחזר עליו פעמים
הרבה עד ששגור כפיו ואח"כ חוזר ולומד תלמודו ומקצר ימיו וקרא אתמוהי מתמה וכו' לא יחרוך מי שלמד רמיה: **נפשי.** שלא תכרח: **שחול.**
נעקר מכאן וחזר ונשחל במקום אחר: **נטוע.** מעיקרו ולא זו משם לעולם. כלומר כעין שחול יעשה תלמיד [את] עצמו ליכך וללמוד
מכל האדם ולא כעין נטוע להשתקע לפני רב אחד: **סכר.** ללמוד חריפות וחידוד הלך לאחר שלמד ושגורה כפיו גירסת התלמוד:
דלא

(א) אבות פ"א מ"ג (ג) ג"א
תנא. א (ג"ל ל"ג)
(ד) נקודשין ל"ג (ט) נכבות
(ה) א' [בסנהדרין ל"ג]
(ו) ע"ש"ג (ו) עיניו נדל:
(ז) ט' ט' (ט) ט' (י) ז"ל
דרכה: ט' [משלי ט'
(ט) שמונת ט' (ט) ועי'
מוס' פסחים ט' ד"ה שמה
ומס' ר"ה ד' ד"ה כשילג,
(ט) וע"ע מוס' גימות קו.
ל"ה רבא ומס' סנהדרין
מט' ד"ה אמר.]

תורה אור השלם

1. ר' יאמר הבה נבנה לנו
עיר ומגדל וראשו
בשמים ונעשה לנו שם
פן נפוז על פני כל
הארץ: בראשית י"ד
2. ואנשי סדם רעים
ותאשים לך מאד:
בראשית י"ג
3. ויהי בטוב לבם
ויאמרו קראו ויבאו
וישחקו לנו ויבאו
למשחוח מביח האסורים
ויצחקו לפנינו ויצמדו:
ארתו בין העובדים:
שופטים טו טז
4. הללוקה אשרי איש
ירא את ה' במצותיו חפץ
מאד: תהלים קי"ב
5. כי אם בתורת ה' חפצו
ובתורתו יהגה יומם
וקלח: תהלים א ב
6. וקרה נפשי לתאבה
אל משפטיך בכל עת:
תהלים קי"ב
7. שלחה נביתיה
תקרא על גפי מרמי
קרת: משלי י"ג
8. וישקה לפתח ביתה
על כסא מרמי קרת:
משלי ט"ד
9. בראש מרומים עלי
דרך בית נתיבות נבכה:
משלי ח ב
10. שמה מים מבורך
ונזלים מתוך בארך:
משלי ה טו
11. הון מהבל ימעט
וקבץ על יד ירבה:
משלי י"ג
12. לא ירחיק רמיה צידו
ודון אדם יקר תרוץ:
משלי י"ב
13. והיה כעין שתול על
פלגי מים אשר פרוץ יתן
בעתו ועליו לא יבול:
ובל אשר יעשה וצילת:
תהלים א א

מוסף רש"י

על מנת לקבל פרס.
לשון עק, כמו עניק
ומתרגמן צדקתיה כי
שלא תאמר אקיים מנזות
צדקתי כפי שספיק לי כל
כרי, אלא עבד מאהבה
(אבות פ"א מ"ג.) ובתורתו
יהגה. בתחילה היא
נקראת מורה ה' והשתלמה
וגרסה היא נקראת מורה
(עושיין כב.) ואחר כך
היה (תורה).
אנא עבידתה. לקבץ על
יד וחזרה עליה עד
שהקבץ בה ואח"כ חזרתי
ושמתי אחרת (שם). לא
יחרוך. נוטריקון דרש
לה, לא יחיה ולא יאריך
(עושיין דה).
הרמאי. שמרמה בנימין
ואינו מחזר עליה (שם).
רב ששת אמר. אין זה
רמאי אלא שטח והקבץ
מעל יד הוא הרמאי וערום
דכתיב וזהו יחרוך, כלומר
יתקיים צדו לזיי הרמאי
שמעבר יך לחשוך כשהוא לכדו שלא יבנה הוא חרוך עופות ואוכל, וקרא אתמוהי מתמה לא יחרוך לא יכלה ויחול (שם).